

Леся Смеречак, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ І НАВИЧОК КОМУНІКАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті висвітлено основні аспекти формування комунікації дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі; акцентовано увагу на тому, що якість освітнього процесу в інклюзивному класі визначається насамперед тим, як реалізуються потенційні можливості кожної дитини з особливими освітніми потребами, враховуються її індивідуальні особливості.

Виокремлено такі компоненти комунікативної компетентності дітей з особливими освітніми потребами: когнітивно-регулятивний, емоційно-мотиваційний, діяльно-практичний.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами; спілкування; уміння та навички комунікації; асистент вчителя; заклад освіти.

Лім. 10.

**Lesya Smerechak, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Social Pedagogy and Correctional Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University**

TO THE PROBLEM OF FORMATION OF SKILLS AND COMMUNICATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article highlights the main aspects of the formation of communication between children with special educational needs in an inclusive educational environment; it is emphasized that the effectiveness of the formation of communication among children with special educational needs depends on the ability of the teacher's assistant to establish contact with a child with special educational needs and his cooperation with other teachers of the educational institution with inclusive education; the teacher's assistant's awareness of the nature of the child's violations in order to choose the right tactics of communication with the child and gain his trust; cooperation and maintaining trusting relationships with parents of a child with special educational needs.

It is proved that it is from the established level of communication of children with special educational needs that not only the quality of the educational process, but also the nature of the social formation of this category of children will completely depend.

It is emphasized that not only the further success of learning and development of the child, but also the emotional and psychological state of both the child and the teacher will depend on the properly adjusted communicative interaction between the teacher and the child even from the moment of acquaintance.

The following components of communicative competence of children with special educational needs are allocated: cognitive-regulatory, emotional-motivational, activity-practical. Orientation to these components will allow pedagogical workers to carry out educational and educational activities aimed at the formation of communicative skills and skills of children with special educational needs.

Keywords: children with special educational needs; communication; communication skills; teacher's assistant; educational institution.

Постановка проблеми. Поведінка людини змінюється на різних етапах життя від народження до юності, зрілості та старості. Комунікативні процеси виступають необхідною умовою не тільки соціального становлення особистості, але й розвитку та функціонування будь-якої соціальної системи. Саме спілкування забезпечує зв'язки між людьми, дозволяє їм накопичувати, передавати й збагачувати соціальний досвід та організовувати спільну діяльність. З точки зору психології "спілкування трактується як специфічна форма діяльності та як процес взаємодії, необхідний для здійснення інших видів активної діяльності особистості. Водночас саме спілкування на різних

етапах життя стає основним шляхом соціалізації особистості" [10, 43].

Сьогодні, коли Україна стала на рейки впровадження інклюзивної освіти, одним із найактуальніших питань, поряд із забезпеченням архітектурної безбар'єрності в закладі освіти та розумної організації його приміщень, не втрачає своєї гостроти й питання розвитку комунікації, спілкування дітей з особливими освітніми потребами не тільки як однієї з найважливіших соціальних потреб особистості, але й провідного чинника її розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Розвиток комунікативних умінь і навичок дітей з ООП в закладах інклюзивної освіти у вітчизняній науковій літературі

представлено у наукових розвідках таких дослідників, як І. Дорожко, О. Малихіна, Л. Туріщева [2], Н. Компанець, Л. Коваль-Бардаш [1], О. Шестопал [9], О. Чопік [8]. Окремі аспекти специфіки використання засобів альтернативної комунікації та їх значення у роботі з дітьми з ООП представлено у працях М. Чайки, Л. Самсонової та ін.

Водночас здійснений нами аналіз означеної у статті проблеми дав підставу дійти висновку, що питання формування умінь і навичок комунікації, спілкування дітей з ООП ще не набули достатньо широкого висвітлення у вітчизняній науковій літературі. Ми цілковито погоджуємося з висновком науковця Л. Коврігіної [5, 26], яка наголошує, що якість освітнього процесу в інклюзивному класі визначається насамперед тим, як реалізуються потенційні можливості кожної дитини з особливими освітніми потребами, враховуються її індивідуальні особливості. Окрім того, вважаємо за доцільне розширити цю думку. На наше переконання, саме від сформованого рівня комунікації дітей з ООП цілковито залежатиме не тільки якість освітнього процесу, але й насамперед характер їхнього соціального становлення. Власний досвід роботи з дітьми з ООП, систематична взаємодія з фахівцями, які працюють у закладах інклюзивної освіти, дозволяють нам стверджувати, що від правильно налагодженої комунікативної взаємодії педагога і дитини навіть вже з моменту знайомства залежатиме не тільки її подальший успіх навчання і розвитку, але й емоційно-психологічний стан обидвох учасників освітнього процесу.

Мета статті – висвітлення окремих, найбільш значимих, з нашої точки зору, аспектів формування комунікації дітей з ООП в інклюзивному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Коли діти “виходять” з дому в соціум, вони потрапляють у систему вимог і правил, яка відрізняється від сімейної. У таких випадках вона може узагальнювати домашні правила в іншому соціальному середовищі. Якщо стиль спілкування батьків схожий на стиль спілкування вчителя, то дитина може узагальнювати домашні правила в іншому середовищі (у цьому випадку – школі). Негативне поєднання або невідповідність стилів спілкування педагогів і батьків швидше призводить до дезадаптації дитини протягом досить тривалого періоду часу [1].

Професійна діяльність педагогів неможлива без педагогічної комунікації. Педагогічне спілкування – це система комунікативної взаємодії між педагогами та дітьми з метою формування педагогічно доцільних стосунків та створення сприятливого мікроклімату для розвитку особистості, формування комунікативної компетентності [10].

Комунікативна компетентність у науковій літературі трактується як інтегроване та відносно стійке загальне утворення, що знаходить прояв у психо-

логічних характеристиках особистості. Розвиток комунікативної компетентності проходить кілька послідовних етапів. На процес формування комунікативних умінь і навичок особистості впливають такі групи чинників, як психологічні та соціально-психологічні. Перші визначаються типом вищої нервової діяльності, потребами, інтересами і здібностями особистості. Водночас комунікативна компетентність особистості пов’язана з індивідуально-типологічними особливостями, розвиток яких пояснюється її внутрішньою структурою. Соціально-психологічні чинники демонструють зв’язок між комунікативною компетентністю та соціальним середовищем. У такому випадку соціально-психологічні чинники включають досвід особистості у сфері соціальних відносин, особливості мікросередовища, особистісні характеристики людей, з якими контактує особистість, і взаємозв’язок між ставленням дорослого до дитини та рівнем розвитку комунікативної компетентності. Взаємодіє між дорослим і дитиною з особливими освітніми потребами визначають характер і спосіб задоволення потреби у спілкуванні та емоційному контакті, а також формують первинну мотивацію дитини [2; 3; 10].

Для того, щоби зрозуміти причини поведінкових особливостей дітей з особливими освітніми потребами, недостатньо брати до уваги, з одного боку, обмежене коло їх контактів з іншими дітьми та інтенсивний контакт з батьками, з іншого. Цим фактором зумовлена необхідність педагогів звертати увагу й аналізувати специфіку конкретного змісту спілкування цієї категорії дітей з дорослими та однолітками як в умовах закладу освіти, так і поза ним. При цьому важливо пам’ятати, що діти з особливими освітніми потребами почасти спілкуються з однією і тією ж досить вузькою групою однолітків (маємо на увазі середовище школи), оскільки не можуть через об’єктивні причини бути залученими до інших груп (зокрема, як діти, котрі мають можливість бути учасниками різних форм позашкільної діяльності), але водночас не можуть бути і виключеними з них. Цей безпосередній зв’язок у спілкуванні з однолітками в закладах освіти можна розглядати як позитивний фактор, що сприяє емоційній стабільності та безпеці, коли група однолітків (першочергово класу) функціонує як своєрідний аналог “сім’ї”. Такий контакт сприяє розвитку навичок спілкування з однолітками, необхідних для налагодження взаємовідносин, умінню встановлювати рівноправні стосунки з однокласниками [1].

При цьому наголосимо, що результативність формування умінь і навичок комунікативності дітей з особливими освітніми потребами залежить від таких чинників:

- уміння асистента вчителя налагоджувати контакт з дитиною з ОПП та його співпраці з іншими педагогами закладу освіти, які мають бути обізнані

як із загальними правилами взаємодії та спілкування з дитиною, яка має певні порушення розвитку, так і зі специфікою спілкування з конкретною дитиною з урахуванням її особистісного досвіду та можливостей комунікації;

- обізнаності асистента вчителя щодо характеру порушень дитини з метою обрання правильної тактики спілкування та завоювання її довіри;

- співпраці та підтримування довірливих стосунків з батьками дитини з ООП. Подібна тактика, на наше переконання, допоможе сформувати комфортну для дитини атмосферу навчання в інклюзивному середовищі, сприятиме попередженню можливих бар'єрів у ході комунікативної взаємодії педагогів і дитини з особливими освітніми потребами, педагогів і батьків. І найголовніше – така тактика слугуватиме дієвою платформою для подальшого розвитку умінь і навичок комунікації дітей з особливими освітніми потребами у спільній діяльності та взаємодії педагогічного колективу та їхніх батьків. У контексті порушеного питання важливо наголосити й на тому, що співпраця педагогів інклюзивного закладу освіти та батьків дітей з особливими освітніми потребами повинна передбачати своєрідне двостороннє навчання: батьки допомагають вчителям краще зрозуміти особливості власних дітей, а педагоги своїми професійними порадами сприяють формуванню реабілітаційної активності та реабілітаційної культури батьків. На наше переконання, тільки за таких умов можливе створення суб'єкт-суб'єктних, рівноправних стосунків педагогів і батьків дітей з особливими освітніми потребами в закладі інклюзивної освіти. А це, своєю чергою, – потужний чинник розвитку дитини.

Як свідчить практика, діти з особливими освітніми потребами почасти відчувають дефіцит спілкування. Маємо на увазі якісну та кількісну нестачу їхніх міжособових контактів з іншими людьми. Наголосимо, що дефіцит спілкування є однією з головних причин затримок та відхилень у психічному розвитку дитини, а особливо – у віці немовляти та ранньому дошкільному віці. Означений фактор диктує необхідність організувати якісно адекватне спілкування, з урахуванням вікових особливостей дитини з особливими освітніми потребами та її минулого комунікативного досвіду [6, 42].

При цьому, на наш погляд, необхідно враховувати рівень сформованості у дитини з особливими освітніми потребами комунікативних умінь і навичок. Основними компонентами комунікативної компетентності є: когнітивно-регулятивний, емоційно-мотиваційний, діяльнісно-практичний.

Когнітивно-регулятивний компонент забезпечує оволодіння дітьми з особливими освітніми потребами знаннями щодо правил спілкування, завдяки яким організовується і реалізується ефективна комунікативна взаємодія, формується досвід спіл-

кування, усвідомлюються особистісні якості, що сприяє не тільки залученню до комунікації, її активізації, але й розумінню її важливості для успішної взаємодії людей, їхнього взаємоприйняття і взаємозбагачення.

Серед головних показників сформованості комунікативних умінь і навичок науковці виділяють такі:

- обізнаність з правилами спілкування і способами їх реалізації (знання про правила вербального й невербального спілкування);

- знання про способи застосування правил спілкування у процесі взаємодії з іншими дітьми та дорослими;

- адекватне розуміння різних ситуацій спілкування;

- прийняття правил спілкування (ціннісне ставлення до правил спілкування; орієнтація на діалогічну взаємодію з іншими дітьми та дорослими);

- дотримання правил спілкування (уміння дотримуватися правил спілкування в різних ситуаціях міжособистісної взаємодії; встановлювати конструктивні комунікативні контакти з іншими дітьми та дорослими) [1; 10].

Емоційно-мотиваційний компонент розкриває змістовий простір дітей з особливими освітніми потребами, систему ставлень, яка спрямовує психічну активність дитини на задоволення наявних потреб. Це “інтегральна система вибіркового свідомого зв'язків особистості з різними сторонами об'єктивної дійсності” [2; 10], яка визначає форми ставлення дитини з ООП до себе, інших дітей та дорослих, характеризується стилем організації поведінки.

Емоції – такий внутрішній організатор наших реакцій, який напружує, збуджує, стимулює чи затримує всі інші. При цьому емоції не можна викликати прямо, за бажанням, оскільки вони слабо піддаються вольовій регуляції [10]. Наголосимо, емоції завжди тісно пов'язані з потребами особистості.

Відзначимо, що педагогу, який працює з дітьми з ООП, важливо враховувати, що емоційні стани процесу формування комунікативних навичок можуть відігравати як позитивну, так і негативну роль. Позитивні емоційні стани сприяють встановленню контактів між учасниками комунікативної взаємодії, конструктивному врегулюванню проблемних ситуацій, створенню атмосфери невимушеної взаємодії. Недостатній та односторонній розвиток емоційної сфери педагогічного персоналу закладу освіти впливає на розвиток (у тому числі і соціальний) дітей з особливими освітніми потребами, формування їхньої емоційної сфери.

Діяльнісно-практичний компонент забезпечує актуалізацію знань і ставлень дітей з особливими освітніми потребами, дає змогу перебудовувати знання, застосовувати їх відповідно до конкретної ситуації, переносити в нові обставини міжособистісної комунікації [9].

Окреслені вище компоненти комунікації демонструють її сутність насамперед з позиції норми. Натомість для фахівців, які працюють з дітьми з ООП, важливо бути обізнаними з тим, як характер вад і порушень у дитини може виходити за межі означеної норми і що за таких умов може зробити педагог як для побудови ефективної власної комунікативної взаємодії з дитиною, так і з метою розвитку умінь і навичок її комунікації.

Зосередившись на цих компонентах, педагог і асистент вчителя зможуть здійснювати освітню діяльність відповідно до процесу формування таких специфічних умінь та навичок:

- мовна коректність, умінь організувати спілкування з огляду на конкретну ситуацію;
- готовність і здатність до ведення діалогу;
- умінь висловлюватися так, щоб домогтися поставленої мети;
- володіння різним прийомом передачі інформації як в усному, так і в писемному спілкуванні;
- умінь виконувати різні комунікативні ролі;
- здатність соціально взаємодіяти з дітьми та дорослими [1; 9].

Орієнтування на ці компоненти дозволить педагогічним працівникам здійснювати освітню та виховну діяльність, спрямовану на формування комунікативних умінь і навичок дітей з особливими освітніми потребами.

У контексті означеної у пропонованій статті проблеми необхідно особливу увагу звернути на значимість створення безпечного освітнього середовища.

Нагадаємо, безпечне освітнє середовище – це сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу будь-якої шкоди (фізичної, майнової та/або моральної тощо), зокрема через невідповідність вимогам санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або неякісного харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі та гідності (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивої інформації тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням соціальних мереж, а також унеможливають вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин [4].

Висновки. Узагальнюючи зазначене вище, відзначимо, що діти з особливими освітніми потребами зазвичай через цілком об'єктивні обставини не завжди володіють різними варіантами комунікативно-мовних стратегій спілкування, навичками вибору адекватних мовних чи альтернативних засобів спілкування та уважного слухання, передачі інформації й підтримування бесіди. Це, своєю чер-

гою, диктує необхідність цілеспрямованої професійної підготовки насамперед асистентів вчителя, озброєних знаннями щодо особливостей комунікації з дітьми з різними особливостями (сліпими і слабозорими, глухими і слабочуючими, з розладами аутистичного спектру тощо), фахівців, здатних розвивати умінь і навички комунікації дітей з ООП, вибудовувати стратегію і тактику спільної командної роботи з батьками таких школярів, педагогами та учнівським колективом.

Перспективи подальших досліджень полягають в удосконаленні та пошуку нових і дієвих способів організації комунікативного простору дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного закладу освіти з метою реалізації усіх потенційних можливостей їх соціалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Включення дітей з особливими потребами у соціальне середовище: особливості формування комунікації та подолання поведінкових розладів: навчально-методичний посібник / Н.М. Компанець, Л.В. Коваль-Бардаш. Київ, 2020. 138 с.
2. Дорошко І.І., Малихіна О.Є., Туріщева Л.В. Розвиток комунікативних умінь дітей з ООП в умовах інклюзивного навчання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія Психологія*. 2021. Вип. 4. С. 134–138.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
4. Закон України “Про освіту”, Р. 1., ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-195>
5. Коврігіна Л. Особливості організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2019. № 4 (75). С. 22–28.
6. Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад.: Л.М. Михайлова, О.В. Пагава, О.В. Проніна; за заг. ред. Л.М. Михайлової. Сєвєродонецьк, 2020. 194 с. С. 42.
7. Тараскіна Л.В. Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі в умовах упровадження інклюзивної моделі навчання. *Дитина з особливими потребами*. 2016. № 5. С. 8–11.
8. Чопік О.В. Дослідження міжособистісних взаємин учнів інклюзивних класів. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 19. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. № 23. С. 273–277.
9. Шестопап О.О. Особливості формування соціальних стосунків учасників освітнього процесу інклюзивного класу. *Практичні комунікаційні кейси в інклюзивному освітньому середовищі*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 22 листопада 2019 р.). Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. С. 103–116.
10. Філоненко М.М. Психологія спілкування: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 224 с.

REFERENCES

1. Vkluchennia ditei z osoblyvymy potrebamy u sotsialne sere dovyyshche: osoblyvosti formuvannia komunikatsii ta pod-

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

lannia povedinkovykh rozladiv: navchalno-metodychni posibnyk [Inclusion of children with special needs in the social environment: features of the formation of communication and overcoming behavioral disorders: educational manual]. (Ed.). N.M. Kompanets, L.V. Koval-Bardash. Kyiv, 2020. 138 p. [in Ukrainian].

2. Dorozhko, I.I., Malykhina, A.E. & Turishcheva, L.V. (2021). Rozvytok komunikatyvnykh umin ditei z OOP v umovakh inkluzyvnoho navchannia [Development of communication skills of children with OOP in conditions of inclusive education]. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University, Series Psychology*. Vol. 4. pp. 134–138. [in Ukrainian].

3. Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Encyclopedia for specialists in the social sphere]. (Ed.). I.D. Zvierieva. Kyiv, Simferopol, 2012. 536 p. [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy "Pro osvitu" [Law of Ukraine "On Education"]. Section 1, Art. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. [in Ukrainian].

5. Kovrigina, L. (2019). Osoblyvosti orhanizatsii osvitnoho protsesu dlia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [Features of the organization of the educational process for children with special educational needs]. *Education and development of a gifted personality*. Vol. 4 (75). pp. 22–28. [in Ukrainian].

6. Slovnyk terminiv i poniat suchasnoi osvity [Dictionary of terms and concepts of modern education]. (Ed.). L.M. Mikhailova, A.V. Pagava, A.V. Pronina. Severodonetsk, 2020. 194 p. P. 42. [in Ukrainian].

7. Taraskina, L.V. (2016). Sotsializatsiia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v zahalnoosvitnomu prostori v umovakh uprovdzhennia inkluzyvnoi modeli navchannia [Socialization of children with special educational needs in the general educational space in the context of the implementation of an inclusive model of education]. *A child with special needs*. Vol. 5. pp. 8–11. [in Ukrainian].

8. Chopik, O.V. (2013). Doslidzhennia mizhosobystisnykh vzaiemyn uchniv inkluzyvnykh klasiv [Research of interpersonal relationships of students of inclusive classes]. *Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanov. Series 19*. Kyiv, Vol. 23. pp. 273–277. [in Ukrainian].

9. Shestopal, A.A. (2019). Osoblyvosti formuvannia sotsialnykh stosunkiv uchasnykiv osvitnoho protsesu inkluzyvnoho klasu [Features of the formation of social relations of participants in the educational process of an inclusive class]. *Praktychni komunikatsiini keisy v inkluzyvnomu osvitnomu seredovyschi: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kyiv, 22 lystopada 2019 r.) – *Practical communication cases in an inclusive educational environment: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (Kyiv, November 22, 2019). (pp. 103–116). Kyiv. [in Ukrainian].

10. Filonenko, M.M. (2008). Psykholohiia spilkuvannia: navch. posib. [Psychology of Communication: Teaching Manual]. Kyiv, 224 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.08.2023

УДК 37.015.31:172.5]377-057.87“36”

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.289442>

Тетяна Стамбульська, кандидат педагогічних наук,
викладач вищої категорії ВСП “Івано-Франківський фаховий коледж
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника”

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

За сучасних жорстких викликів, перед якими опинилася Україна, особливої актуальності та першочерговості набуває проблема національно-патріотичного виховання, яке є осердям освітнього процесу за умов російсько-української війни. У контексті запиту національно-патріотичного виховання розглядаємо питання формування національно-мовної особистості здобувачів фахової передвищої освіти, адже в їх компетенції – виховати громадян нового еволюційного ступеня розвитку вільної України.

Сьогодні національно-мове виховання особистості – одне з провідних завдань розвитку української державності, відродження національної культури та освіти, відтворення способу життя, світобачення українців, розвитку національної самосвідомості.

Визначальна цінність побудови нової моделі юного патріота ґрунтується на історії народу, географії країни, традиціях, мові. Для молодого патріота ключовою була, є і буде свобода.

Ключові слова: здобувач фахової передвищої освіти; національно-мовна особистість; патріотичне виховання; війна; національна самосвідомість; майбутній педагог.

Лит. 5.

**Tetiana Stambulska, Ph.D. (Pedagogy), Lecturer of the Highest Category,
Ivano-Frankivsk Vocational College of
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University**

PECULIARITIES OF EDUCATION OF THE NATIONAL AND LINGUISTIC PERSONALITY OF APPLICANTS FOR PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION IN THE CONDITIONS OF WAR

The article analyzes the concept of “national-linguistic personality”, outlines the paradigm and orbit of national-patriotic education, the formation of national-linguistic personality in educational institutions; the conditions for the development of the national-linguistic personality of the student of professional preliminary higher education are revealed.